

dr hab. Bogna Czerwińska-Szymula, prof. aMuz
Dziedzina sztuki
Dyscyplina artystyczna: sztuki muzyczne
Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku
Wydział Instrumentalny
Katedra Kameralistyki

Gdańsk, 24.05.2025

RECENZJA
pracy doktorskiej pani Anny Wielgus-Nowak

Zleceniodawca recenzji:

Rada do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, pismo z dnia 21.03.2025 r. Zlecenie podjęte na podstawie uchwały Rady Nr 13/2025 z dnia 24 lutego 2025 roku w sprawie wyznaczenia mojej osoby na recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora mgr Annie Wielgus-Nowak.

Wraz z pismem informującym mnie o powyższym, otrzymałam:
- pracę doktorską – dzieło artystyczne wraz z jego opisem w języku polskim oraz tożsamy opis w języku angielskim pt.: „Problematyka wykonawczo-interpretacyjna w utworach na duet fortepianowy Aleksandra Tansmana.”

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pani Anny Wielgus-Nowak składa się z dzieła artystycznego utrwalonego na płycie CD oraz jego opisu pt.: „**Problematyka wykonawczo-interpretacyjna w utworach na duet fortepianowy Aleksandra Tansmana.**”

Dzieło artystyczne:

Zarejestrowane na płycie CD dzieło artystyczne zawiera utwory na dwa fortepiany Aleksandra Tansmana:

1. Le train de nuit
2. La grande ville

- cz. I La rue
- cz. II Cité ouvrière
- cz. III Dancing
- 3. Fantaisie sur les valse de Johann Strauss
- 4. Trois fugues
 - 1. Allegro ma non troppo
 - 2. Moderato
 - 3. Vivo – meno mosso
- 5. Introduction et fugue

W realizacji dzieła, obok doktorantki, wzięt udział Grzegorz Nowak, wykonując partię pierwszego fortepianu.

Nagranie zrealizowano w dniach 5 – 7 kwietnia oraz 31 października – 2 listopada 2023 roku w Filharmonii Świętokrzyskiej w Kielcach. Reżyserem dźwięku była Małgorzata Polańska. Płyta stanowiąca dzieło artystyczne, została wydana przez firmę fonograficzną DUX Recording Producers.

Doktorantka od wielu lat tworzy duet fortepianowy z Grzegorzem Nowakiem pod nazwą *Novi Piano Duo*, osiągając liczne sukcesy – zarówno w konkursach muzyki kameralnej, jak i w konkursach dedykowanych tylko duetom fortepianowym. Wśród wymienionych w dossier doktorantki konkursów zauważam również te o najbardziej prestiżowym znaczeniu. Zatem realizacja dzieła w takim właśnie składzie stanowi naturalną konsekwencję muzycznej drogi obranej przez doktorantkę.

Nagranie dzieł wyłącznie Aleksandra Tansmana należy uznać za ambitne i wymagające przedsięwzięcie – szczególnie, jeśli chodzi o repertuar na dwa fortepiany. Warto podkreślić, że dwa z utworów: *Trois fugues* oraz *Introduction et fugue* mają tu swoje światowe premiery fonograficzne. Co więcej, rękopis utworu *Le train de nuit* doktorantka otrzymała bezpośrednio od córki kompozytora – Mireille Tansman-Zanuttini.

Samo nagranie zostało zrealizowane na bardzo wysokim poziomie. Proporcje brzmieniowe między instrumentami są znakomite, a reżyseria dźwięku i wszelkie jej aspekty (jak np. idealne piony akordowe w obu fortepianach) - nie budzi najmniejszych zastrzeżeń.

Płytę otwiera kompozycja *Le train de nuit*, oceniam, że jest to wyróżniająco zagrany utwór przez *Novi Piano Duo*. Wzbudził moje ogromne uznanie – jest wymagający pod wieloma względami, nie wspominając już o zapewne niezwykle żmudnym procesie jego opracowania na podstawie manuskryptu. Muzycy bardzo dobrze ukazują poszczególne plany brzmieniowe, wszystko realizują bardzo czytelnie i klarownie znakomitą artykulacją i pedalizacją, bardzo umiejętnie radząc sobie z gęstością faktury Tansmana. W zasadzie niesłyszalna jest różnica brzmień między pierwszym a drugim fortepianem, pianistom udało się w tym utworze osiągnąć idealną homogeniczność brzmienia. Frazy przepływają tak naturalnie, jakby grał je wciąż ten sam muzyk i na tym samym instrumencie. Wyraźnie wyczuwa się w tym utworze wpływ Ravela i jego słynnego *La valse*, we fragmencie zawierającym ten właśnie taniec. Muzycy wykonują go właśnie w tym Ravelowskim stylu – pełnym elegancji i nieco

impresjonistycznego brzmienia. Fragment tanga również jest bardzo dobrze zrealizowany – z elegancją ale i pewną zadziornością charakterystyczną dla tego tańca. W utworze tym doktorantka wraz ze swym partnerem prezentują wszelkie walory formacji duetu fortepianowego. Uwypuklają idiom muzyki Tansmana – aby dzieła te zabrzmiały w pełni swoim artystem, stosują bardzo precyzyjną artykulację wraz z doskonałym poczuciem rytmu i pulsu.

Kolejną kompozycją na płycie jest *La grande ville*. Jest to utwór wykonany bardzo poprawnie, z wieloma ciekawymi rozwiązaniami, niemniej widzę w nim pewne elementy, które w mojej ocenie nie przedstawiają zamysłu kompozytora w pełnej krasie. W fokstrocie z części *La rue* brakuje lekkości w partiach basowych – akompaniament jest trochę za ciężki i jego ćwierćnuty za długie, a główna melodia zagrana jest nieco zbyt klasycznie, przez co nie ma w pełni tanecznego, swobodnego charakteru. Lepszy efekt przyniosłoby stosowanie akcentów jedynie w wybranych głosach, nie zaś w całych akordach, co pozwoliłoby uniknąć masywnego brzmienia dwóch koncertowych instrumentów. Doktorantka słusznie zauważa w trzecim rozdziale opisu dzieła artystycznego, iż „bogactwo nagromadzonych w tej muzyce środków daje pianistom możliwość zaprezentowania dzieł Tansmana z pełnym rozmachem interpretacyjnym”. Tego właśnie rozmachu w *La grande ville* mi zabrakło. W części B *La rue* początkowo zaskakuje oszczędne *espressivo* w górnym głosie, jednak ten zabieg interpretacyjny okazuje się trafny – doskonale oddaje klimat ulicy, z której dobiega muzyka z oddali. Z kolei w *Cité ouverte* nie przekonuje mnie decyzja o zastosowaniu rytmu triolowego w miejsce zapisanego rytmu ósemkowego – traci na tym zanotowany przez Tansmana kontrast pomiędzy rytmami punktowanymi a prostymi (np. w taktach 3 i 7). Można przypuszczać, że kompozytor celowo urozmaicił zapis, czego nie udało się w pełni oddać w interpretacji. Więcej swobody agogicznej i interpretacyjnego rozmachu mogłoby wzbogacić tę część. Część III – *Dancing* – została bardzo dobrze zrealizowana. Akompaniament basowy obu pianistów jest idealnie zsynchronizowany. W charlestonie jednak zabrakło nieco wyraźniejszego zróżnicowania dynamicznego między taktami z akcentami a tymi pozbawionymi ich - przydałoby się również nieco więcej „szerokooddechowego” opowiadania, o jakim bardzo przekonująco czytamy w opisie dzieła artystycznego. W *Meno mosso* tym razem zabrakło wyrazu *espressivo* w górnym głosie, jak sugeruje zapis nutowy. Powracający walc jest frazowany dość schematycznie i przewidywalnie, chciałoby się usłyszeć więcej innowacji w kolejnych pokazach jego tematu i większej kreatywności tej frazy. Brakuje akcentacji powtarzającego się dźwięku „as” w partii drugiego fortepianu (t. 120). Finał tej części jest natomiast bardzo udany – powracający charleston brzmi lekko, swobodnie i precyzyjnie artykulacyjnie. Znakomicie wypadł również fragment łączący walca z charlestonem, w którym pianiści grają w różnym metrum – rezultat jest bardzo przekonujący.

W *Fantaisie sur les valse de Johann Strauss* słyszymy ponownie znakomite zgranie pianistów, adekwatne decyzje w zakresie pedalizacji, tak specyficznej w grze na dwa fortepiany i wymagającej odrębnej wiedzy w tym zakresie. Niektóre walce są zagrane bardzo ujmująco, innym nieco brakuje uroku, lekkości i agogiki, mniejszej schematyczności kształtowania frazy. Jako walor należy wskazać, iż pianiści zawsze posługują się wyważonym ale i w pełni efektownym forte i fortissimo. Pod względem kameralnym – synchronizacja, klarowność planów brzmieniowych – są niemal bezbłądnie.

Na szczególne uznanie zasługują też dwa ostatnie utwory – *Trois fugues* oraz *Introduction et fugue*. Pierwsza fuga została wykonana przejrzyście, w bardzo dobrym

tempie, intelektualnie, ale w sposób nie pozbawiony ogólnej efektowności. Tematy zarysowane są bardzo optymalnie – są wyraźne, ale nienachalne, dające pole do zaprezentowania różnorodnych, ciekawych kontrapunktów. Bardzo spójna i jednorodna artykulacja została dobrze dobrana do tego utworu, kameralnie - nagranie jest po raz kolejny na bardzo wysokim poziomie. W drugiej fugie pianaści ponownie bardzo dobrze dobrali tempo i zastosowali swego rodzaju reżim pulsacyjny – idealną równość ósemek jako środek determinujący charakter tej fugi. Z uznaniem słuchałam tego utworu. Wszystkie tematy są bardzo dobrze zaprezentowane, nie ma nigdzie chaosu brzmieniowego, całość zachowuje polifoniczną klarowność i brzmieniową przejrzystość. Jedynym elementem, który wzbudza wątpliwości, jest efekt pauzy generalnej w t. 33, której nie ma w zapisie nutowym oraz wejście nieco rubato tuż po niej. Trzecia, ostatnia z fug tego cyklu ponownie pozostawia bardzo dobre wrażenie. W wykonaniu *Novi Piano Duo* poszczególne głosy „przekomarzają” się ze sobą w sposób bardzo czytelny i interesujący. Muzycy również do tej fugi dobrali bardzo dobrze artykulację - jest ona krótka, ale nie ostra, lekko wręcz śpiewna, ale zachowująca swój nieco perkusyjny charakter.

Introduction et fugue to kolejna wymagająca pozycja, wykonana z dużym wyczuciem. Introdukcja oparta na dobrze brzmiących i spójnych akordach w wykonaniu *Novi Piano Duo*, trafnie oddaje nastrój tej części. Zastosowane rozwiązanie interpretacyjne w zakresie zmiany dynamiki po repetycji sprawdza się w kontekście całego utworu. Doceniam również brzmienie od t. 8 – „nostalgiczne i elegijne”, zgodnie z opisem doktorantki. Fuga jest zrealizowana na bardzo wysokim poziomie, z barokowym wyczuciem frazy, wyważonym brzmieniem, utrzymaniem napięcia przez cały utwór, zastosowaniem różnorodnych warstw kolorystycznych, idealnym zgraniem. Jedynym drobnym zarzutem jest brak konsekwencji w akcentacji w t. 60–64, ale jest to drobiazg przy obrazie całego utworu. Doceniam również interpretacyjny pomysł ujęcia fragmentu od taktu 101 jako quasi-kadencji – zabieg ten wnosi interesujące urozmaicenie i skutecznie przełamuje jednostajny puls utworu.

Podsumowując, niniejsze dzieło artystyczne stanowi dowód na to, że wykonujący je pianaści – doktorantka Anna Wielgus-Nowak wraz ze swoim partnerem Grzegorzem Nowakiem – otrzymali znakomite wykształcenie i dysponują szeroką wiedzą i umiejętnościami w zakresie wykonawstwa w duecie fortepianowym. Znają specyfikę tego składu kameralnego i doskonale wiedzą jak się w niej poruszać – potrafią kształtować plany brzmieniowe w sposób efektowny, ale nie masywny, wirtuozowski, lecz zarazem przejrzysty. W nagraniu słychać dojrzałość i inteligencję interpretacyjną duetu: umiejętne odciążanie poszczególnych głosów dla uzyskania optymalnego efektu brzmieniowego, świadome i przemyślane stosowanie pedalizacji, idealną synchronizację i wspólne frazowanie. To kameralistyka na bardzo wysokim poziomie. Warto również podkreślić ambitny wybór wymagającego repertuaru jako dzieła artystycznego.

Opis dzieła artystycznego:

Opis dzieła artystycznego, stanowiący integralną część pracy wraz z nagraniem zawartym na płycie CD, tworzy logiczną i wzajemnie uzupełniającą się całość. Składa się z trzech rozdziałów, wstępu oraz zakończenia.

Doktorantka przeprowadziła wnikliwą analizę dostępnych opracowań naukowych poświęconych twórczości Aleksandra Tansmana, w tym kwerendę w Biblioth que Nationale de France oraz konsultacje z córkami kompozytora, od jednej z których otrzymała rękopis utworu *Le train de nuit*. Ze względu na niewielką liczb bada  dotyczc twórczości Tansmana w zakresie duetu fortepianowego, podjęcie tematu nalezy uzna  za w pełni zasadne – tym bardziej, że jego dorobek w tej dziedzinie jest wyjatkowo obszerny, jak na tw rczo c jednego kompozytora. Cz sc poświęcona biografii Tansmana została opracowana w sposób zwięzły i rzeczowy. Zawiera najistotniejsze informacje niezbędne do analizy utwor  na duet fortepianowy. Pewien zgrzyt stanowi powtórzenie tych samych zda  w rozdziale I i II (por. s. 17 i 18 oraz s. 17 i 19–20).

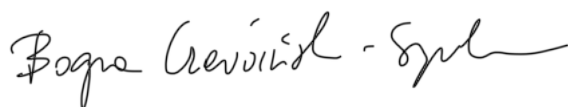
Opis utwor  prezentowanych na płyce nalezy oceni  jako zadowolający. W niektórych przypadkach doktorantka szczeg lowo analizuje fragmenty bez zilustrowania ich przykładami nutowymi, co utrudnia pełne zrozumienie omawianych aspekt  – szczególnie dla czytelnika nieposiadającego dostępu do całej partytury. Na stronie 57 pojawia się bad w określeniu, który z fortepianów realizuje kontrapunkt. Zidentyfikowano również pojedyncze uchybienia stylistyczne (np. brak s wa) oraz bedn numeracj taktu (s. 74), jednak bedy te mają charakter marginalny i nie wpływają na ogólną ocen pracy, która została zrealizowana w sposób skrupulatny i rzetelny. Doceniam szczególnie ostatni rozdział opisu, w którym doktorantka bardzo dobrze dokonala analizy i zdefiniowania stylu Aleksandra Tansmana.

Opis dzieła artystycznego potwierdza wiedz teoretyczną doktorantki. Tekst jest spójny, płynny i klarownie przedstawia omawiane zagadnienia.

Konkluzja:

Prac doktorską pani Anny Wielgus-Nowak oceniam bardzo pozytywnie. Wysoko oceniam sztuk wykonawczą doktorantki, a także sposób rozwiązania podjętej problematyki. Praca ta wnosi oryginalny wkład w rozwój reprezentowanej przez doktorantk dziedziny. Stwierdzam,  e Doktorantka wykazała się szeroką wiedz teoretyczną, jak również umiejętnością prowadzenia samodzielnej pracy artystyczno-naukowej, tym samym spełniła wymagania art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z p zn. zm.).

Prac doktorską pani Anny Wielgus-Nowak przyjmuj bez zastrzeżeń.

dr hab. Bogna Czerwińska-Szymula